क्र. नं. १८९

संस्कृत

राजवाडे

याज्ञिक

८-३६

अंक शाखा

ग्रंथनाम स्मार्तप्रायश्चित्तप्रयोग

ग्रंथकार

काल पृष्ठ ✓ ३३२

स्थल

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(1)

स्मार्त श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ॥ श्रीगुरुसरस्वत्यै नमः ॥ ॥ ईभाननं नरभो
२ तुंगं विघ्नविध्वंसकृते नमः ॥ स्वरूपामृतपूर्णोहं कुर्वे ग्रन्थस्य पद्धतिं ॥ इह खलु
श्रितज्ञाग्योदयाल्लब्ध्वा भगवदनुग्रहः ॥ तत्र स्वचित्तपरतो वेद्यधर्मं तत्वमात्मो स
यति ॥ तद्यथा ॥ धर्मेण पापमपनुदति ॥ अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृत
मश्नुते ॥ कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ॥ इत्यादिश्रुतेः ॥ कर्मणैव हि
संसिद्धिमास्थिता जनकादयः ॥ मोक्षार्थी न प्रवर्तेत तत्र काम्यनिषिद्धयोः नि
त्यनैमित्तिके कुर्यात्प्रत्यवायजिहासया ॥ स्वकर्महानौ पतनमब्दे नैव सेनापदि ॥
स्वकर्महानौ नास्ति वक्ता मासेन पतनं स्मृतं ॥ द्वादशाब्दव्रतेनैव तस्य भु राम
द्धिःस्तु नान्यथा ॥ तेनिनीक्ष्यार्कमीक्षेत तत्त्वम्पर्शे स्नायात्सचैलकं ॥ तेनस २

(1A)

भावणं ह्यस्यं कुर्वन्नध्ये न तत्समः ॥ लदन्नभुक्तौ सयस्तु सहस्रशाप्यासनेषु च ॥ नि
त्यनैमित्तिकै रेव कुर्वाणो दृढितक्षयं ॥ ज्ञानं च विमलं कुर्वन्नभ्यासेन तु पावरेत् ॥
अभ्यासात्पक्वविज्ञानं कैवल्यं लभते नरः ॥ इत्यादिश्रुतेः ॥ नित्यानां कर्मणाम
वश्यानुष्ठेयत्वं ॥ तत्र पुलस्त्यः ॥ संध्यामिष्टिं चरुं होमं यावज्जीवं समाचरे
त् ॥ संध्या इष्टिं राहिताग्नेः दर्शपूर्णमासस्तथा ॥ चरुरनाहिताग्नेः स्थालीपाकादि
रूपः ॥ होमे यावज्जीवं समाचरेत् ॥ न त्यजेत्सूतके वापि नियमं नाच्छेदयो
द्विजः ॥ संध्यास्नानं जपो होमः स्वाध्यायो देवतार्चनं ॥ वैश्वदेवातिथेयं च ष
ट्कर्माणि दिने दिने ॥ षण्णां तु कर्मणामस्य त्रीणि कर्माणि जीविका ॥ या
जनाध्यापने चैव विशुद्धाच्च प्रतिग्रहः ॥ इत्यादिवाक्यपर्यालोचनया संध्या

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(2)

स्मार्त

२

द्विवदुपासनस्यापि नियमः ॥ स्वाम्यं त्र्यणोपासनाकरणे प्रत्यवायश्रुतेः ॥ तथा
हिमास्मे माम्मेतु कृकुस्यात्तत्पमासाद्विगुणं भवेत् ॥ त्रिगुणं नवमासात्तु वत्स
रात्पतितो भवेत् ॥ अनग्निकस्य या भार्या यन यो वै व जायते ॥ जारजाः स्यु
प्रजास्तस्य स विप्रो वारुण्यते विधा नास ॥ पाणिग्रहणादि गृह्यं परिचरेदितिस्त्र
चे ॥ कारिकायामपि अथ यस्मिन्विवाहाग्निरसंप्रोहनितस्यात ॥ यत्सायं ततः आरभ्य
बर्हिः परिचरेद्बुधः ॥ इत्यादि विधिवाक्याकरणे बहुरप्रत्यवायश्रुतेश्च संध्यादिव
दुपासने सत्यपि कारेनियपरिहारस्य साधितं न होत ॥ तत्र नियमेषु यावज्जीवं गा
नुष्ठानेन प्रत्यवायपरिहारस्य साधितमाता ॥ यथा कथं चेन्नानुष्ठितेन संध्यादि राम
नाय थाप्रत्यवायपरिहारः ॥ आतएवाप मरं समस्त रांगि श्वशं वर्ण हीनो च ॥ यथा कथं २

(2A)

वसथ्यामनुतिष्ठंते ते ब्राह्मण्यमात्राभिमानिनो जनाः॥ तस्मादुपासनमपि सायं
प्रातः पृथक्होमविधानेन आपदि पक्षहोमेन शेषहोमेन वा यथाशक्ति यथाव-
थे वनकार्यमेव॥ तावतैव प्रत्यवायपरिहारो पर्यन्ते॥ एवं बहुतरं स्वतः परतो वा
लोच्यपायाद्दीतः सन्न विच्छिन्नस्य गृह्याग्नेः पुनराधानं वाञ्छति चेदुपरूते यथा
मतिसदेहेन पुनः संधानप्रयोगो निरूप्यते॥ तत्रादौ बहुतरविचारः॥ यद्यप्यत्र यदहरे
वैनं श्राद्धापरमेदथाद्यते यादि॥ विविदिषुरहरेवास्ति क्वचि बुद्धिः तदहरेवाधा
तव्य यदहरेव विरजेत्तदहरेव प्रव्रजेत् इत्यादिवचनात्॥ तथापि कलौ कल्मषकलुषितमा
नसतया सिथिलश्राद्धस्य लोकस्य ज्ञाववृत्तिनः॥ शौनकस्तु तद्दृष्टान्तरूपादिप्राक्रिय
ते॥ तद्यथा॥ पुष्योत्तराविशाखास्वातीसु ज्येष्ठायामग्निकर्वं दैवकृते॥ आग्न्याधानेरू

स्मार्त ६

त्तिकासु रोहिण्यां मृगशिरसि पूफल्गुनीषु विशाखयोरुत्तरयोः रेतेषां कस्मिंश्चिद्दिने
एवं पंचांगशुद्धियुतेदिने विचार्यं ततः पूर्वं अग्निप्रतिष्ठेदिने समारंभाग्न्याधानप
र्यंतोदिनान्तिगणयेत्॥ तद्दिनगणनया प्रायश्चित्तं समुच्चयुक्तं मार्गेणकुर्यात्॥
तद्यथा॥ त्रिविधोग्नियागः॥ प्रमादिनाम्नल्पत्वयेन नास्तिक्ये। नमत्तत्रप्रमादा
दिनाग्नियोगे आत्रिरात्रात्कृतं प्राणायामः॥ आत्रिंशद्रात्रादुपवासः॥ आ
षष्टिरात्रात्त्रिरात्रं॥ आसंवत्सरात्... आस्थात् दिनाग्नियागे द्वादशाहा
तिक्रमे त्र्यहमुपवासः॥ मासातिक्रमे द्वादशाहमुपवासः॥ संवत्सरपर्यंतं
मासोपवासः॥ घयोपक्षर्णे वेति॥ संवत्सरादूर्ध्वं द्विवर्षपर्यंतं चांद्रं कृत्वापु
नराधानं॥ तदूर्ध्वं अब्दपर्यंतं चांद्रं सोमायनं च चांद्रद्वयं वा। तदूर्ध्वं अब्दे

राम ६

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "Joint project"

(3A)

छ्रः ।। गोदानं च पुनराधानं ।। नास्तिक्याग्नित्यागे मासद्वये कार्यं मासचतुष्ट
येति कृच्छ्रः ।। षण्मासे पराकः षण्मासादूर्ध्वं चांद्रादिष्ट्वे कृ संवत्सरादूर्ध्वं द्वे
प्रासिकं वा पुनराधानं सर्वत्र यावत्कालं भेदो मित्ताद्रव्यं दद्यादित्याहुः ।। प्रजा
पसमस्याम्नायाश्च सर्वविरोधेनो [illegible] जैकैकस्य जाप स्थाने गायत्री
श्रयुतं जपः ।। तिलहोमसहस्रं वा द्वादश ब्राह्मण भोजनं वा तीर्थे योजनं या
ओं वा एक गोदानं वा ।। रूप्येण रूप्य [illegible] तदर्धं तदर्धं वा ।। गोमूल्यानां शौनस्या
दानं वा ।। भुष्टकेशस्य द्वादशास्नानानां द्विगुण द्वादशा आमान्नदानं वा ।।
संहितापारायणं वा ।। प्राणायामशतद्वयं वा ।। अन्यदपि शास्त्रान्तरदृष्टं
समाम्नायेक्रुर्यात् ।। तत्राशक्तस्याम्नातं द्विगुणं द्रव्यं चतुर्गुणमित्यादि योज्यं ।।

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yeshwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(५)

स्मार्त ६ निष्कश्च लोकशास्त्रयोरेकवाक्यतायां माषाः ॥७॥ तदर्धं २ तदर्धं १ वा मुख्य

सुवर्णं तदशक्तौ रजतं ग्राह्यं अन एवमष्टप्राजापत्यैरेकं चांद्रायणं षड्भिस्तप्त

कृच्छ्रः ॥ त्रिभिस्त्वतिकृच्छ्रः ॥ एवमग्रेपि तीव्रोत्सेरव्याकप्राजापत्याः ॥ एवं

द्वादशाब्दपर्यंतं गणयेत् ॥ एवं सर्वयस्मिन् आम्नाये शक्तिः स्त्री नत्तद्वारा अ

स्यार्थे एतावत्प्रायश्चित्तममुकप्रत्याम्नायेन प्राजापत्यादीव्योगसहितं यथाशक्ति करि

ष्ये ॥ इति संकल्प्याग्निविच्छेदकालगणनया सम्यक् तं प्रायश्चित्तं दंपती सह कुर्वी

यातां वा पृथक् ॥ गुरुप्रायश्चित्तं तद्गात्यपि कुर्यात् ॥ तद्यथा ॥ संकल्पानंतरं राम

यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च ॥ केशानाश्रित्य तिष्ठंति तस्मात्केशान्वपा ६

म्यहं ॥ इति मंत्रेण शिरसा कक्षोपस्थवर्जं नखरोमाणि वापयित्वा प्राङ्मुखो॰

(3A)

त्रिविधंकितिदिनगणनानुसारेप्रायश्चित्तकार्यमिदं चप्रायश्चित्तंचतुस्त्रीनेकंथा
ध्याभिमुखं पर्षद्देनोपाविश्यकृतस्नानः शाक्तोस्वस्यांजलिंनवासाश्राभृजानःपर्ष
दंप्रदक्षिणीकृत्यहृपद्ययेनदूयमानो [illegible] चारिण्यां सोष्टांगंप्रणम्यगोष्ठेषयोः
प्रत्यक्षं प्रत्याम्नायत्वेनयथाशक्ति [illegible] य मम पापनिरासार्थं अनुग्रहं क
र्तुमर्हत ॥ प्रायश्चित्तमुपदिशन्तु [illegible] रस्यकृतात्प्रार्थनां कुर्यात् ॥ तदथा
सर्वेधर्मविविक्तारो गोप्तारः ॥ सन् [illegible] द्विजाः ॥ ममदेहस्यसंशुद्धिंकुर्वंतुद्वि
जसत्तमाः ॥ मयाहितंमहाघोरंज्ञातमज्ञा [illegible] किल्बिषं ॥ प्रसादःक्रियतांमह्यंशुभानु
ज्ञांप्रयच्छत ॥ पूज्यैःकृतःपवित्रोहंभवेहं यद्विजसत्तमाः ॥ एवंसंप्रार्थ्यप्रणम्यपश्चा
त्तेनदीपंसामर्थ्यंविचार्यपुस्तकंपावनपुरःसर्वप्रायश्चित्तंप्रत्याम्नायंवक

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(05)

स्मार्त
५

ल्पयेयुः अस्मिन्नेव काले निबंधपूजां सभ्यानुवादपूजां च कुर्यात्॥ निबंधपुजा
नेन किंचिद्यथाशक्ति द्रव्यं निधाय कृतांजलिपुटो नम्रस्तिष्ठेत्॥ पर्षदुपदिष्टं
प्रायश्चित्तं अनुग्रह इति कुर्यात्॥ तत्र प्रयोगः॥ कस्यांचिद्रिक्तायां तिथौ
पत्न्या सह कृतस्नानादिनित्यक्रियः सायाह्ने गंगादौ देशकालौ संकीर्त्य अमु
कशर्मणो मम अग्निविच्छेदजनितप्रत्यवायपरिहारद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्य
र्थं एतावत्प्रायश्चित्तमनुकल्प्रत्याम्नायेन प्राप्योदीच्यांगसहितं यथाशक्ति क
रिष्ये॥ इति संकल्प्याग्निविच्छेदकालगणनया स्मृत्युक्तं प्रायश्चित्तं दंपतीसह कु
र्वीयातां च पत्यकृ॥ गुरुप्रायश्चित्तं तदंगान्यपि कुर्यात्॥ तद्यथा॥ संकल्पानंतरं॥
यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च॥ केशानाश्रित्य तिष्ठंति तस्मात्केशां

राम
५

the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

वपाम्यहं॥ इतिमंत्रेणशिखाकक्षोपस्थवर्ज्यंनखरोमाणिवापयित्वा॥ क्षुरेणोद्धा
दशांगुलंदंतकाष्ठेन॥ आयुर्बलंयशोवर्चः प्र० जाः पशुवसूनि च॥ ब्रह्मप्रज्ञां च
मेधां च त्वन्नोधेहिवनस्पते॥ इतिमंत्रेणदंतान्संशोध्यस्नात्वाभस्मादिस्नानंकुर्या
त् तत्रैव अग्निरितिभस्म जलमितिभस्म स्थलमितिभस्म व्योमेतिभस्म सर्वं
हवाइदंभस्मेतिभस्माभिमंत्र्य ईशानःसर्वविद्यानामितिशिरसि॥ तत्पुरुषाये
तिमुखे॥ अघोरेभ्योतिहृदये॥ वामदेवायनमइतिगुह्ये॥ सद्योजातमितिपाद
योः॥ प्रणवेनसर्वांगे एवंभस्मस्नानं॥ गोमयेनस्नानंयथा॥ मानस्तोकइति
ह्सि गंधद्वारामितिहृदये॥ त्र्यायुषमितिपादयोः॥ अंगादंगादितिसर्वगा
त्रे॥ एवंगोमयेनस्नात्वामृत्तिकास्नानंकुर्यात्॥ बलिथ्येतिभूमिंप्रार्थ्य॥ मावो

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6)

स्मार्त
६८

रिषद्विति खनित्वा ॥ स्योनापृथिवीति मृदमादाय ॥ आयनेते दूर्वामादाय गाय
त्र्याभ्युक्ष्य भूमौ मृदं निधाय नम्यदशाकादि समस्ता मृत्तिकास्नानं करिष्ये इति
संकल्प्य मृदं करीनाभ्युक्षेत् ॥ ततो दिग्भ्यो मृदं क्षिपेत् ॥ आत्तारमिंद्रमिति पूर्व
स्यां ॥ यमाय सोमामिति दक्षिणस्यां ॥ तत्त्वायामिति पश्चिमतः ॥ वयंसोमेव्रतुरतः ॥
ते स्त्यैस्पूपरिष्टात् ॥ ततो गात्रेषु ॥ सहस्रशीर्षेति शिरसि ॥ अक्षीभ्यां ते इति
मुखे ॥ ग्रीवाभ्यस्त इति ग्रीवायां ॥ आत्रेय इति हृदये ॥ नाभ्या नाभिन्नर इति ना
भौ ॥ त्वमिंद्र सजोषसमिति बाह्वोः ॥ सामानं स्वव्रणेभिमिति कक्ष्योः ॥ यः कुक्षिरि
ति कुक्ष्योः ॥ बहिर्नो पितेति पृष्ठे ॥ ऊरुभ्यां त इति ऊर्वोः ॥ मेहनादिति जन्घयोः ॥ ए
तावानस्येति पादयोः ॥ यस्य विश्वानि हस्तयोः ॥ अंगादंगादित्यनेन पुरुषसूक्तेन

राम
६८

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

(66A) वसस्सर्वांगोद्वर्त्तनं॥ एतावद्यस्य शक्तौ अन्यच्च कुर्यात् इत्यादि सर्वांगोद्वर्तनमात्रं ततः अ
श्वक्रांते रथक्रांते इत्येवमादिभिः सतिलां सदूर्वां मृदं शिरसि निधाय मृत्तिकास्नानं प्रक्षा
ल्य तीर्थं प्रार्थयेत्॥ हिरण्यशृंगं॥ यन्मे मनसा वाचा॥ इमं मे गंगे॥ इदं तन्ना
भिः गंगा गंगेति मंत्रैः ततः सुमित्रा न॥ समुद्रज्येष्ठा इति चतसृभिः॥ १ तोन्विं
द्रभिर्लिंगैस्तिसृभिः॥ तरत्समंदी इति सूक्तेन पावमानीभिः॥ आपो हि ष्ठेति तृचेन
मार्जयित्वा इमं मे गंगे इत्युदकमादाय ऋतं चेति तृचं जपन्नघमर्षणं कुर्या
त्॥ ततः प्रवाहाभिमुखस्त्रिवारं मज्जयित्वा॥ इति मृत्तिकास्नानं॥ ततः आपो हि
ष्ठेति तृचेन शुद्धोदकस्नानं कुर्यात्॥ अथ पंचगव्यस्नानानि गायत्र्या गोमूत्रं
गंधद्वारामिति गोमयेन आप्यायस्वेति क्षीरेण दधिक्राव्ण इति दध्ना॥ घृ

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(७)

स्मार्त तंभिभिक्षस्तिष्ठेजेनदेवस्यतैलिकुर्वाद्नेन स्नानं कुर्यात्॥ स्त्रीशूद्राणाममं
७ त्रकाणि स्नानानि एवं दशस्नानानि विधाय स्नानांगतर्पणं कृत्वा धौतवाससी
परिधायसहिराचम्य विष्णुदशेनं चिंत्यो द्विकान् ब्राह्मणान् पूजापूर्वकं भोजयेत्
आमान्नं वा दद्यात्॥ इदमेव प्रायश्चित्तं विधाय विष्णुश्राधममीप्यीयते
त्रतःगाका वर्म गेषु तिष्ठति भुवनानि चतुर्दश॥ यस्मात्तस्माच्छिवं मेस्यादिह लोके
परत्र चेति मंत्रेण गोदानं प्रत्यक्षं निष्क्रयद्वारा वा कुर्यात् ततोग्निस्थापनादि पूर्वकं
माज्येन व्याहृतिभिः पापापह विष्णुदशेनाष्टाविंशति वाष्टोत्तरशतं वा जुहुयात्
ततः पंचगव्य कार्यं॥ सुवर्णादिपात्रे पद्मपत्रे वाताम्नाया गोमूत्रं त्रिपलं गायत्र्या राम
प्रणवेन वादाय ततोऽष्टार्धपलमितं मेतायागोमयं गंधद्वारेत्यादाय ततः क्ष ७

(7-A)

पिलायाः पयः सप्तपलामाप्याय स्वेसादाय ततो नीलायाः सप्तपलमेव दधि दधिक्का
ढ्गाह्सादाय ततएकपलंकं सोदकं आपोहिष्टे यादाय प्रणवेनालोड्य प्रणवेने
व यज्ञियकाष्टेन निर्मथ्य प्रणवेनाभिमंत्र्य सप्तपत्रे हरितैः कुशैर्दर्शाहुती र्जुहु
यात्॥ तत्र मंत्राः इरावती धेनुमती॥ स्वाहा॥ इदं विष्णु॥ विचक्रमे॥ मा
नस्तोके॥ रुद्रायेदं॥ ब्रह्मजज्ञानं॥ ब्रह्मणेदं॥ अग्नये स्वाहा॥ अग्नयेदं॥
सोमाय स्वाहा॥ सोमाय॥ ... सूर्याय स्वाहा॥ प्रणवेन प्रजापतये॥
ओंभूर्भुवः स्व स्वाहा॥ प्रजापतये॥ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा स्वाहा॥ इदमग्नये
स्विष्टकृते इति हुत्वा व्रतग्रहणं कारयेदिति द्विजान् पृष्ट्वा तैः कुरुष्वेत्यनु
ज्ञातः प्रणवेन सर्वं पिबेत्॥ एतच्च ग्रामाद्बहिर्नद्यादेस्तीरे नक्षत्रदर्शने कार्यं॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(४)

आधान

अशक्तौ गोमूत्रादिस्वल्पं ग्राह्यं॥ सर्वस्यायेयत्स्यात्तत॥ अस्मिन्दिने उपवासः श
क्तस्य अशक्तस्य हविष्यान्नं॥ इति पंचगव्यस्य ग्रहमाणस्य विष्णुस्मरणं मौनिनि
द्रामतिवाक्यप्रकर्णं तं प्रातः सर्कल्यान् सारेण प्रत्याम्नायद्वारा समाप्य॥ उत्तरां
गानि कुर्यात्॥ व्याहृतिभिराज्यपूर्वकस्य नः प्रायश्चित्तांगे विष्णुश्राद्धं कृत्वा गो
दानपूर्वं चत्वारेत्तु॥ एवं समाप्य प्रायश्चित्तं प्रायश्चित्तविच्छेदेन लुप्तानां सायंप्रातर्हो
मानां तथा दर्शपौर्णमासस्थालीपाकानां लुप्तपत्तिपर्यासं व्रीह्यादिद्रव्यमा
ज्यं च यस्मै कस्मै चिद्ब्राह्मणाय संप्रददंति॥ लुप्तसायंप्रातर्होमस्थालीपा
कगणनया तत्पर्याप्तं व्रीह्याद्याज्यं च ब्राह्मणाय दद्यात्॥ यावत्कालहोमी राम
स्यात्तावद्द्रव्यमन्वेषतः तद्दानं चैव विप्रायायथाहोमस्तथैव तत्रगणनाप्रका

(8 A) रस्त्वेवं प्रत्यहं वर्त्तिस्त्र आहुतयः द्वे प्रातर्द्वे सायं एकैकस्या माहुत्यास्तौ शतं तं द्वु
त्वावा शतं पवाय॥ अशीतितिलिला अत्तुषाष्टिस्तद्धी वा एवं यस्यपद्मय दा
ने शालिस्तेन तद्द्रव्यगणनया होम द्रव्य स्यप्रातिपादितत्वंतुर अत्तुरो मुष्टीः स्था
लीपाकद्रव्यं च यथा संभवं श्रा ध्य [illegible] विति दिनगणनया ब्राह्मणायद
द्यात्तत्ततः शुभकाले शुभे वरा तोतः प्राय[illegible]नायमन्यदेश कालौ संकीर्त्य मम वि
छिन्नस्य गृह्याग्नेः पुनः सन्धानं क[illegible]रिष्ये॥ इति संकल्प्य॥ स्थंडिलं कुर्यात्तत
त्र्यंगुष्ठमात्रावरं स्थंडिलमिति सूत्रे॥ [illegible] स्यार्थः॥ इषुमात्रा मात्रा यस्यास्थ
डिलस्य तदिषुमात्रं एकस्य मात्रा शब्दस्य लोपः॥ उष्ट्रमुखवत्॥ तत्र तदवं
हरं च अवरं निकृष्टमित्यर्थः॥ अवरं वेदेषुमात्रं ततोधिकं वा अरत्निह

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

(9)

स्मार्ताग्नि·

स्तबाहुमात्रमन्यतमं प्रमाणं वत्नुत्सरस्त्रं स्थाउलं कुर्यात् तत्र इषुनीमरत्निप्रयं
त्रिरत्निरिषुस्मृतः रसत्निधानात् रत्निस्तु प्रकोष्ठो वितस्तुतकरोहस्तोमुष्ट्या
तु बध्ययासरत्निस्यादरत्निस्तु निष्ठ[illegible] नमुष्टिनाएवं गणनयानि कृष्टेषो
डशांगुलविस्तारमायानि श्रोधि[illegible] त्निमात्रह स्तमात्रं वायथावकाश
कार्यं स्यात् मेखलायोरविवानि स्तु[illegible] थाउले नास्त्येवतत्राग्न्यायतने यथाशिष्टा
वारं कार्यं तथापि श्लोकमपि पठंति [illegible] त्निमात्रं विज्ञेयं मध्ये रायतने स्मृतं ॥
श्रौतमोपासनं वापि स्यात्तयो निविविजितं मेखलाद्विमयं कार्यं रेखालक्षणं तु
वाह्यतः ॥ बाह्ये षडंगुलो छायाबाह्यभित्तो द्वादशांगुलाः ॥ तदर्धप्रमाण स्युः स
र्वीसामुपमेखलाः एवमग्न्यायतनं विरच्य प्यडपल्लेपादिकं कृत्वा अग्नी

राम

(9A) यत्तनेसंस्कारार्थसंभारान्स्थंडिले निदध्यात्॥ नेवा॥सि॰तुषा॰अरत्नु॰वल्मी॰
स्तूंबराहं॰पुष्पक्ष्शार्कराः॥हिरण्यरजत॰सिकताः॥उत्खनरमृत्तिकाः॥मूषकखिल
मृत्तिकाः॥महाह्रेदमृत्तिका॥पद्मपत्र॥शार्कराः॥हेमसुवर्णरजतशकले॥एकम
ग्नौएकंब्राह्मणायअश्वत्थोदुंबरपलाशशमीविकंकततकाष्ठान्यशनि
हतानिवा॥सर्वौषधि॥चित्रियादश्वत्थ॥मुंजकुलायं॥अरणी॥एवंयथासंभवंसं
भारान्निधायतेषुश्रोत्रियागाराद्वानीतंअरण्योर्वाग्निमथ्यातंसंश्रोत्रियगृहेवः स्वा
हेतिप्रतिष्ठापयेत्॥श्रोत्रियलक्षणंतुशाखामधीत्यश्रोत्रियइतिस्मृत्रौ लेसौ
पंयथोक्तंकारिकायांम्ववक्ष्यामि पुनराधेयेन्यथासंभवमाहरेत्॥उपलेपादि
कंकृत्वासंभारान्निदधीतत्तान्॥संभारेष्वादध्यात्स्याग्निश्रोत्रियोदिग्गृहागतमिति॥

a joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

आधान निसहोमस्थालीपाकपिंडपितृयज्ञोपयोगीनिपात्राण्युच्यंते हस्तोष्ठयोहं समुस्य
१९ अंतथावायसपुछकाः ॥ त्रिप्रकाराः स्त्रुवोज्ञेयाः प्रकारास्ते विकल्पिताः नत्रहंसस्यास्य
(10) :बिलमंगुलं कार्यं हंसमुख्या वायसपुछकायाश्च बिलं पंचांगुलं चतुरंगुलं का
र्यं ॥ एतासामायामः प्रादेशारत्निबाहुमात्रायतमः छिद्या विदारितस्यापि वृक्षस्य
त्वचाछन एवासेवनस्थानानि कार्याणि न तु विदारितस्थाने। तत्रासेवनस्थाने वृ
क्षाग्रे कार्यं प्रादेशमात्रासु अरत्निमात्रासु दंड आयामार्धेन कार्यः ॥ बाहुमात्रा
सु दंडस्येवाभिवृद्धिः ॥ वैकंकतीध्रुवा ॥ पाला[illegible] रामयीजुहू ॥ स्त्रुवस्त्वरत्निमा
त्रः खादिरः अंगुष्ठपर्वमात्रवृत्तबिलः ॥ चष्टिमेक्षणं वरालिमितं चतुरंगुलं वि राम
स्तृतं मममाग्रे अश्वत्थे कार्यं दंडलूखलंपालाशं द्वादशांगुलोत्सेधं तदर्धं बिलं का १०

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com